
GRŴP DARGANFOD HEN DAI CYMREIG DISCOVERING OLD WELSH HOUSES GROUP

Dathlu Treftadaeth Cymru drwy astudio tai traddodiadol a bywydau'r bobl fu'n byw ynddynt.

CYLCHLYTHYR 20

Mawrth 2017

EIN GWEFAN <http://discoveringgoldwelshhouses.co.uk> yw prif sianel gyfathrebu'r Grŵp – defnyddiwch hi i weld mwy o fanylion am y digwyddiadau diweddar a'r rhai sydd ar ddod, ac i edrych ar ein llyfrgell sy'n cynyddu'n gyson ac ar nodweddion eraill.

O'R GADAIR:

Mae braidd yn hwyr i ddymuno Blwyddyn Newydd Dda i'n haelodau oll, ond rwyn wir gredu fod addewidion 2017 yn hynod gynhyrchiol o safbwynt ein Grŵp. Yn gyntaf oll, rhaid i mi groesawu'n gynnes iawn yr aelodau newydd niferus a gawsom eleni, yn arbennig y rhai yng ngogledd ddwyrain Cymru sy'n barod wedi cyfrannu'n gadarnhaol iawn i'n gwaith. Llawer o ddiolch hefyd, i Janice a Wally am arwain yr ymgyrch i ddarganfod tai addas i'w hastudio yn ein 'Dwyrain Pell' ni. Rydym wir angen darganfod rhywun i helpu Margaret gyda'r ceisiadau am grant – ffoniwch hi ar 01766 890550 os teimlwch y gellwch gynorthwyo. Dymuniadau da i bawb,

Richard Cuthbertson, Cadeirydd

Archifau Rhuthun / Ruthin Archives

NEWYDDION DIWEDDARAF

Anodd yw gorfod cofnodi marwolaeth dau o'n haelodau yn Rhagfyr 2016. Roedd y **Bn Malcolm Best**, Penmachno, yn berchen ar un o'r tai a ddendroddyddiwyd, ac a gofnodwyd

Celebrating Welsh Heritage through the study of traditional houses and the lives of the people who lived in them.

NEWSLETTER 20

March 2017

OUR WEBSITE <http://discoveringgoldwelshhouses.co.uk> is the Group's main channel of communication – please visit it to see details of recent and forthcoming events and to look at our growing library and other features.

FROM THE CHAIR:

It seems too late to say Happy New Year to all our members, but I do think 2017 promises to be very productive for our Group. First I must welcome very warmly the many new members we have this year, especially those in North East Wales who are already making a very positive contribution to our work. Many thanks too, to Janice and Wally for leading the push in finding suitable houses to study in our 'Far East'. We still badly need to find some one to help Margaret with grant applications: please ring her on 01766 890550 if you feel you could assist. Best wishes to all,

Richard Cuthbertson, Chairman

Stokesay: Ymweliad grŵp ym Mai 2017 / Group visit in May 2017

NEWS UPDATE

We are sorry to have to record the deaths of two of our members in December 2016. Mr **Malcom Best**, Penmachno, owned one of the dendro-dated houses, which was

yn bensaernïol a manylion ei hanes wedi eu cwblhau. Fe groesawodd sawl grŵp i weld ei gartref. Roedd teulu'r Bn **Struan James-Robertson** yn berchen ar ei dŷ yn Edern (hefyd wedi ei gofnodi'n fanwl) er pan y'i adeiladwyd, ac roedd yn ymddiddori'n fawr yng ngwaith y Grŵp.

PROSIECT GOGLEDD DDWYRAIN CYMRU 2016-17. Aseswyd 32 o dai, a samplwyd saith gan arbenigwyr Labordy Dendrocronolegol Rhydychen yn Rhagfyr. Rhoddodd chwe tŷ ddyddiadau cwmpo coed yn ymestyn o 1503 hyd at 1638. Mae cofnodi pensaernïol yn digwydd i ddau dŷ a oedd gynt yn dai nenfforch. Ceir y manylion ar ein gwefan. Bydd ein gweithgareddau yn y dyfodol yn dibynnu ar symiau'r grantiau a gawn ar gyfer 2017-18. Bu'r tua 23 o sgysiau a gynhaliwyd ledled G Ddn Cymru yn fodd i hybu diddordeb sylweddol ac i nifer gynnig helpu. Sefydlwyd cangen newydd yn G Ddn Cymru o dan arweinyddiaeth Dr Wally a Mrs Margaret Barr ym Medi (magsbarr@yahoo.co.uk 01745 888622) ac mae ymchwil i hanes tai ar fin cychwyn. Yn barod treuliyd diwrnod yn archifau Rhuthun yn ogystal ag ymweld â thŷ.

G Ddn Cymru / NE Wales ^ >

GRANTIAU Rydym yn cydnabod yn ddiolchgar y grantiau a dderbyniwyd tuag at y prosiect hwn gan gronfa Woodtiger, AOHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy, Cronfa Marc Fitch a sefydliadau eraill. Gobeithiwn ehangu ymhellach y gweithgareddau hyn yn 2017-18. Rydym hefyd yn cydnabod yn ddiolchgar y grant tuag at Gylchlythyrau 2016 gan Barc Cenedlaethol Eryri.

OS YDYCH Â DIDDORDEB MEWN HEN DAI ond ddim eto yn aelod, pam na ystyriwch ymuno a'r Grŵp? Ysgrifennydd Aelodaeth yw Ms Zoë Henderson 01824 704404 zoehenderson123@btinternet.com. Am wybodaeth bellach cysylltwch â Margaret Dunn, yr Ysgrifenyddes secretary@discoveringgoldwelshhouses.co.uk 01766 890550.

DIGWYDDIADAU GRŴP

Ni chynhelir unrhyw ddigwyddiad Grŵp yn y Gwanwyn. Fodd bynnag, rydym yn cynllunio i drefnu ymweliadau Grŵp yn gynnar yn yr haf; ni chynhelir Taith Astudio 2017.

architecturally recorded and had a detailed house history completed. He welcomed several groups to see it. Mr **Struan James-Robertson's** family had owned his house in Edern (also fully documented) since it was built, and he took a great interest in the Group's work.

NORTH EAST WALES PROJECT 2016-17. 32 houses were assessed and seven were sampled by the Oxford Dendrochronology Laboratory specialists in December. Six houses gave tree-felling dates ranging from 1503 to 1638. Architectural recording is being undertaken for two former cruck houses. Details are on our website. Future activities will depend on the size of grants obtained for 2017-18. Around 23 talks have been given across NE Wales resulting in considerable interest and offers of help. A new NE Wales branch has been established under the leadership from September of Dr Wally and Mrs Margaret Barr (magsbarr@yahoo.co.uk 01745 888622) and house history research is now starting. An archive day in Ruthin and a house visit have already been held.

GRANTS We gratefully acknowledge grants towards this project from the Woodtiger Fund, the Clwydian Range and Dee Valley AONB, the Marc Fitch Fund and other organisations. We hope to develop these activities further in 2017-18. We also gratefully acknowledge a grant towards the 2016 Newsletters from the Snowdonia National Park.

IF YOU ARE INTERESTED IN OLD HOUSES and are not already a member, why not consider joining the Group? The Membership Secretary is Ms Zoë Henderson zoehenderson123@btinternet.com 01824 704404. For further information contact Margaret Dunn, Secretary secretary@discoveringgoldwelshhouses.co.uk 01766 890550.

GROUP EVENTS

There will NOT be any Group events in the Spring. We do however plan to organise Group visits in the early summer; there will not be a 2017 Study Tour.

TRIP DIWRNOD I GRŴP ar **Ddydd Llun 22 Mai, 2017** (ar gyfer aelodau a ffrindiau). Gwahoddir chi i ymuno â ni i ymweld â Fferm Weithredol Hanesyddol Acton Scott, yn yr Amwythig, a Chastell Stokesay, lle y bydd yr arbenigwr ar adeiladau hanesyddol, Duncan James, yn arwain y daith. Bydd coetsys yn codi teithwyr mewn sawl man yn cynnwys Bangor, Porthmadog, Dolgellau a Chonwy, Dinbych a Chorwen. Y gost gyfan fydd tua £40 y pen. Gobeithir y bydd yn ddiwrnod diddorol a difyr a chan fod y nifer yn gyfyngedig, gwell archebu'n fuan! Cysylltwch â Wally Barr 01745 888622, wallybarr@yahoo.co.uk.

Gwener 23 Mehefin yn y Stablau, Plas Tan-y-bwlch, Maentwrog. 2.00yp **CCB** (AGM); 3.00yp Y Ddarlith Gyhoeddus Flynyddol gan Dr Eurwyn Wiliam: 'Tri chawr: Iorwerth Peate, Cyril Fox a Peter Smith, ac astudiaeth o bensaerniaeth frodorol yng Nghymru'. Lluniaeth ac arddangosfeydd. Does dim angen archebu. Defnyddiwch faes parcio'r ardd isaf.

DIGWYDDIADAU CANGEN: archebwch â chysylltydd cangen, fel arfer @ £2.

CANGEN MÔN - ARFON

Cyswllt: Peter Masters: datingoldwelshhouses@gmail.com 01758 750322. **Iau 6 Ebrill** 2.15yp yn Liverpool House, Sarn Mellteyrn. Dim ond 207 o flynyddoedd oed yw'r tŷ ond mae iddo hanes diddorol (rhaid bwcio lle: nifer mwyaf yw 30).

CANGEN CONWY

Cyswllt: Tony Scharer: tonyscharer@gmail.com 01745 813027. **Iau 23 Mawrth** yn nhŷ Gill yn Llanddulas: Sut i strwythuro astudiaeth o Bentref – trafodaeth, 9.30-12. **Ebrill:** dim cyfarfod. **Mai:** ymweliad â thŷ; manylion eto i'w cwblhau. **Mawrth 20 Mehefin** yng nghwmni Martin Cherry: sgwrs ddarluniadol ar bensaerniaeth hen dai yng Ngogledd Cymru, am 2yp yn nhŷ Ann. **Mawrth 11 Gorffennaf** Taith dan arweiniad Tony Scharer o amgylch Dinbych. Ymgynnull am 2yp ger Tŵr Eglwys Sant Ilar, ger y castell yn Ninbych. Mae manau parcio am ddim gerllaw. Fe bery'r ymweliad rhyw 2 awr, a cherddir rhyw filltir. **Awst:** dim cyfarfod.

CANGEN SIR DDINBYCH

Cyswllt: Janice Dale: jadale22@hotmail.co.uk 01490 440427 **Gwener 17 Mawrth:** cyfarfod cyffredinol yn nhŷ aelod gerllaw Llandrillo, a hwyrach daith i dŷ yn y cyffiniau agos. **Gwen 21 Ebrill** Ymweld â Chomiswn Henebion Cymru (RCAHMW) 11.00. Nifer mwyaf 12, ac felly mae'n rhaid archebu ymlaenllaw drwydda i. **Gwen 12 Mai** 2yp Ymweld â Dolbelydr, tŷ'r Landmark Trust ger Dinbych. Nifer Mwyaf 12, felly mae'n rhaid archebu drwydda i. **Mehefin** l'w gyhoeddi. Dim cyfarfodydd yng Ngorffennaf nac Awst.

CANGEN MEIRIONNYDD

Cyswllt: John Townsend: john@thetownsends.org.uk 01341 430262. Ar y Mercher cyntaf yn y mis rhwng 9.30yb a 12.30yp y mae Archifau Dolgellau ar agor i ddim ond aelodau GDHDC. Gwnewch ddefnydd o'r cyfleuster hwn gan adael John wybod. **Sad 18 Mawrth** 2yp: Cae'r March, Llanfachreth LL40 2DS, tŷ cynnar (1542) lloriog ar gynllun dwy uned gyda simdde ochrol. **Mawrth 11 Ebrill** 2yp. Ymweld â dwy eglwys: Santes Fair a Sant Egryn, Llanegryn (sgrin hynod, croglofft a bedyddfaen, o bosib yn Normanaidd); Sant Cadfan, Tywyn

GROUP DAY TRIP on **Monday 22nd May, 2017** (open to members and friends). You are invited to join us to visit the Acton Scott Historic Working Farm, Shropshire, and Stokesay Castle, where historic buildings expert Duncan James will lead our tour. Coaches will pick up passengers at a range of places including Bangor, Porthmadog, Dolgellau and Conwy, Denbigh and Corwen. Total cost around £40 per person. An interesting and entertaining day is expected and places are limited so please book early! Contact Wally Barr – 01745 888622, wallybarr@yahoo.co.uk.

Friday 23 June at Y Stablau, Plas Tan y Bwlch, Maentwrog. 2.00 pm **AGM**; 3.00 pm Annual Public Lecture by Dr Eurwyn Wiliam: 'Three giants: Iorwerth Peate, Cyril Fox and Peter Smith, and the study of vernacular architecture in Wales'. Refreshments & displays. No booking necessary. Use lower garden car park.

BRANCH EVENTS: book with branch contacts, usually @ £2.

ANGLESEY-CAERNARFONSHIRE BRANCH

Rep: Peter Masters: datingoldwelshhouses@gmail.com 01758 750322. **Thurs 6th April** 2.15 at Liverpool House, Sarn Mellteyrn. It is only 207 years old but has an interesting history (booking essential: max 30).

CONWY BRANCH

Contact: Tony Scharer: tonyscharer@gmail.com 01745 813027. **Thurs 23rd March** at Gill's house in Llanddulas: How to structure a Village study – discussion, 9.30-12.00. **April:** no meeting. **May:** House visit; details still to be finalized. **Tues 20th June** with Martin Cherry: an illustrated talk on the architecture of old houses in North Wales. 2pm at Ann's house. **Tues 11th July** Guided walk around Denbigh with Tony Scharer. Meet 2pm at St Hilary's Church Tower near the castle in Denbigh. There is a free car-park close by. Duration about 2 hours, distance about 1 mile. **August:** no meeting.

DENBIGHSHIRE BRANCH

Contact: Janice Dale: jadale22@hotmail.co.uk 01490 440427 **Fri 17th Mar:** general meeting at a member's house near Llandrillo, and possible visit to a house in the immediate vicinity. **Fri 21st April** visit to RCAHMW 11.00. Max 12, so booking with me imperative. **Fri 12th May** 2pm Visit to Dolbelydr, the Landmark Trust house near Denbigh. Max 12, so booking with me imperative. **June** TBA. No meetings in July or Aug.

MERIONETH BRANCH

Contact: John Townsend: john@thetownsends.org.uk 01341 430262. Dolgellau Archives is open for *DOWHG members only* on the 1st Wednesday of each month between 9.30am and 12.30pm. Please make use of this arrangement, notifying John. **Sat 18th March** 2pm: Cae'r March, Llanfachreth LL40 2DS, an early (1542) storeyed house of two-unit plan with lateral chimney. **Tues 11th April** 2pm Visit to two churches: St Mary & St Egryn, Llanegryn (notable screen, rood loft and font, possibly Norman); St Cadfan, Tywyn (Romanesque

(pensaernïaeth Romanés, ac mae Maen Cadfan wedi ei arysgrifio gyda'r Gymraeg ysgrifenedig hynaf sydd ar gael, delw o berson militaraid a allai fod yn Gruffudd ab Adda, m.c1350). **Mercher 17 Mai** 2yp: Ymweld â Llwyn y Cynfal, Rhyd-y-main, LL40 2BP (SH787211). Mewn lleoliad trawiadol yn Nyffryn Wnion gyda golygfeydd ar draws at Gader Idris. Tŷ Eryri lloriog, clasurol a chylch coeden dyddiedig 1587. Cyfarfod yn y maes parcio yn Rhyd-y-main am 1.45yp.

CANGEN GOGLEDD DDWYRAIN CYMRU

Mae'n holl bwysig archebu ymweliadau yn gynnar gyda M Dunn (01766 890550 brynbedd1@gmail.com). **Mercher 22 Mawrth**: 2yp ymweld â Phlas Uchaf, i'r de o Ruthun (nifer 12). **Llun 3 Ebrill**: 2.00yp ymweld â Golden Grove, Llanasa, y tŷ a'r gerddi (nifer 30) AR AGOR I BOB CANGEN. **Sad 13 Mai**: 2yp ymweld â Dolbelydr, Trefnant (Diwrnod Agored Landmark Trust). **Mawrth 13 Mehefin**: 2.00yp ymweld â chartref Wally a Margaret Barr yng Ngwesbyr ger Llanasa (nifer 12). **Iau 13 Gorffennaf**: 2yp ymweld â Chraig y Castell ac adfeilion y castell, Dyserth (nifer 20). Dim cyfarfod yn Awst.

NODYN ATGOFFA: Mae'r holl dai a grybwyllir yn y cylchlythyr hwn ac/neu sy'n gysylltiedig â DHDC yn eiddo preifat ac **nid ydynt ar agor** i'r cyhoedd.

LLAWER O DDIOLCH i Gangen Môn - Arfon am eu cyfraniad at yr argraffiad hwn o'r cylchlythyr.

CYSYLLTIADAU: DHDC A HANES LLEOL

Nid yn unig y mae Prosiect Darganfod Hen Dai Cymreig yn ymwneud â dyddio coed neu gofnodi adeiladu, mae hefyd yn ymwneud â hanes tai, sef y trydydd darn yn y jigso. Mae'r mewnwledigaethau gwerthfawr hyn i orffennol tai yn golygu mwy na phwy a'u hadeiladodd, a pha bryd y codwyd hwy yn ogystal â'u tirdaliadaeth, ond hefyd gwybodaeth am y bobl sydd hefyd yn y teulu a sut yr oeddynt yn byw. Pan safwn yn ôl ac edrych ar sawl hanes tŷ ar yr un pryd, waeth pa mor bell yr ymddangosant oddi wrth ei gilydd mae'n rhyfeddol mor gysylltiedig y gallant fod. Os credwn taw ffenomen fodern yw gwpeplyr a rhwydweithio, yna hwyrach y dylem feddwl eto, gan mae'n rhyfeddol mor gysylltiedig oedd trigolion y gorffennol.

Wrth edrych ar *Hen Blas*, Llangristolus, Ynys Môn, gwelwn fod Marged Morgan, yn 1725, wedi priodi William Evans o *Llethr Du*, Llanaelhaearn, Llŷn; roedd ei hen daid wedi priodi Anne Wyn o *Fryncir*, Dolbenmaen. Roedd nifer o leiniau o dir yn Llanaelhaearn yn dal yn eiddo ystad Bryncir yn ôl arolwg degwm 1839. Priododd Margaret Jones o *Gastell March*, Llŷn â Syr William Williams o'r *Faenol*, Bangor yn 1640. Roedd ei chwaer Jane yn briod â'i frawd Thomas Williams. Roedd eu taid Syr William Williams wedi etifeddu stad y *Faenol* yn 1592. Roedd wedi priodi ei nith Ellen Williams o *Gochwillan*, a thrwy hynny adennill stad y *Faenol* a drosglwyddwyd iddynt hwy yn 1533.

Yn *Foxhall*, Henllan, Sir Ddinbych c1550 fe briododd John Llwyd (Rosindale) Sibyl Glynne ferch Richard Glynne o *Blas Newydd*, Llandwrog. Tua 1650 priododd Hugh Llwyd neu Rosindale (gorwyr?) Margaret merch William Glynne, *Glynllifon*, Llandwrog. Mae *Plas Newydd* hefyd yn gysylltiedig drwy briodasau â *Thŷ Mawr*, Nantlle a'r *Faenol* yn ogystal â

architecture, the Cadfan Stone inscribed with the oldest known written Welsh, an effigy of a military figure thought to be Gruffudd ab Adda, d. c1350). **Weds 17th May** 2pm: Visit to Llwyn y Cynfal, Rhydymain, LL40 2BP (SH787211). Spectacularly sited in the Wnion Valley with views across to Cader Idris. A classic Snowdonian storeyed house, tree-ring dated to 1587. Meet in the car park at Rhydymain at 1.45pm.

NORTH EAST WALES BRANCH

Essential to book visits early with M Dunn (01766 890550 brynbedd1@gmail.com). **Weds 22nd March**: 2.00 pm visit to Plas Uchaf, south of Ruthin (max 12). **Mon 3rd April**: 2.00 pm visit to Golden Grove, Llanasa, house & gardens (max 30) OPEN TO ALL BRANCHES. **Sat 13th May**: 2.00 pm visit to Dolbelydr, Trefnant (Landmark Trust Open Day). **Tues 13th June**: 2.00 pm visit to Wally & Margaret Barr's home in Gwespyr near Llanasa (max 12). **Thurs 13th July**: 2.00 pm visit to Craig y Castell and castle remains, Dyserth (max 20). No meeting in August.

REMINDER: all the houses mentioned in this Newsletter and/or linked with DOWH are private property and are **NOT** open to the public.

MANY THANKS to the Anglesey/Caernarfonshire Branch for their contribution to this issue of the newsletter.

CONNEXIONS: DOWH AND LOCAL HISTORY

The Discovering Old Welsh Houses project has been not just about the dating of timbers or the building recording, but the third piece of the jigsaw is that of the house histories. These valuable insights into the houses' pasts are more than just who built them, when and their landholdings, but about the people who are also in the household and how they lived. It is when we stand back and look at several house histories at once, however far apart they may seem, it is amazing how interlinked they can be. If we think that social media, Facebook and networking is a modern phenomenon then perhaps we should think again because it is remarkable how well connected the people of the past were.

Castellmarch

When we look at *Hen Blas*, Llangristolus, Anglesey we see that in 1725, Marged Morgan married William Evans of *Llethr Du*, Llanaelhaearn, Llŷn; his great-grandfather had married Anne Wyn of *Bryncir*, Dolbenmaen. Several parcels of land in Llanaelhaearn were still owned by the Bryncir estate

Glynllifon a *Phlas Penmynydd*, Ynys Môn. Mae cytundeb wedi priodas yn 1641 rhwng William Glynn ac Ann Owen yn dangos ei fod yn fab ac yn etifedd Thomas Glynn o *Blas Newydd* ac mai merch William Owen o *Fodeon*, Ynys Môn oedd Ann ei wraig. Wedi marw William yn 1651, priododd y weddw Annie Richard Kyffin o *Neuadd Maenan*, Llanrwst. Priododd William a Jane, merch Ann Coningsby Williams o *Blas Penmynydd*, Ynys Môn. Yn y cyfamser, yn *Rhiwgoch*, Trawsfynydd, erbyn canol y G17 roeddynt yn gynyddol wedi priodi i deuluoedd pwysicach: *Nannau*, *Corsygedol* a *Gwydir*, drwy *Brynmaenllwyd*, Trawsfynydd. Priododd Robert Lloyd Margaret merch Hugh Nanney o *Nannau*. Roedd mam weddw Robert wedi priodi Owen Wynn o *Wydir*, Llanrwst. Yn 1662 fe briododd Ellis Lloyd (mab Robert) Jane, merch Gruffydd Vaughan o *Gorsygedol*.

Gwydir

Anodd iawn oedd sicrhau fod y teulu yn goroesi ynghyd â'i ffortiwn a'i statws mewn cymdeithas – roedd yn lwybr hynod ansicr, heb sôn am y gyfradd uchel o farwolaethau babanod, y fenter o fod yn feichiog a geni plentyn. Felly rydym yn gweld nid yn unig deuluoedd mawr o naw neu fwy o blant, ond hefyd fod ailbriodi yn digwydd yn gyson. Ceir enghreifftiau niferus o ferched yr unig etifeddion. Gyda'r ymgiprys parhaol am rym rhwng Tŷ Iorc a Thŷ Lancaster ac esgyniad y Tuduriaid, roedd bod ar yr ochr iawn yn wastadol yn bryder. Roedd cefnogi Harri VII yn Bosworth yn gambl i William ap Gruffydd o'r *Faenol* yn 1483. At hyn, roedd berw crefyddol yr Eglwys mewn argyfwng. Gyda'r Diddymiad daeth y cyfle i gaffael tir a chyfoeth, ond ynghlwm â hyn roedd ofn erledigaeth ac erlyniaeth os oeddych yn dewis cadw eich ffydd. Mae'n rhaid fod Catrin o *Ferain* wedi bod mewn trallod pan enwyd ei mab hynaf, Thomas Salusbury yng nghynllwyn Babbington i lofruddio'r frenhines Elisabeth. Fe'i cafwyd yn euog o frad a dioddefodd y dienyddiad erchyll o gael ei grogi, ei lusgo a'i chwarteru. Yn dilyn hyn caed ofn erledigaeth ac erlyniaeth a hyn yn parhau wrth ddewis brenin neu Gymanwlad. Gallai teyrngarwch i un neu'r llall arwain at oblygiadau enbyd; gallai hollti teuluoedd ar wahân, a digwyddodd hyn i'r Nanneys yn *Nannau* a Nanneys *Cefnddeuddwr*. Mae'n rhaid fod y brenhinwyr Jonesiaid o Feirionnydd wedi eu harswydo pan wnaeth Cynrol Jones o *Faesygarneidd*, rhyw bum milltir i'r DOn o *Frynmaenllwyd* briodi chwaer Oliver Cromwell. Roedd John Ellis o *Frynmaenllwyd* yn cael ei gadw'n garcharor yn Poole, Dorset yn 1650 oherwydd ei gydymdeimlad brenhinol. Doedd y diddymiad ddim yn llai trwblus pan enwyd Cynrol Jones fel un o'r teyrnladdwyr.

according to the 1839 tithe survey. Margaret Jones of *Castell March*, Llŷn was married to Sir William Williams of *Faenol*, Bangor in 1640. Her sister Jane was married to his brother Thomas Williams. Their forebear Sir William Williams inherited the *Faenol* estate in 1592. He had married his niece Ellen Williams of *Cochwillan*, by which means he recovered the *Faenol* estate made over to them in 1533.

At *Foxhall*, Henllan, Denbs c1550 John Llwyd (Rosindale) married Sibyl Glynne daughter of Richard Glynne of *Plas Newydd*, Llandwrog. In c1650 Hugh Llwyd or Rosindale (great-grandson?) married Margaret daughter of William Glynne, *Glynllifon*, Llandwrog. *Plas Newydd* is also connected by marriages to *Tŷ Mawr*, Nantlle and *Faenol* plus *Glynllifon* and *Plas Penmynydd*, Anglesey. A 1641 post-nuptial settlement between William Glynn and Ann Owen shows that he was the son and heir of Thomas Glynn of *Plas Newydd* and that Ann his wife was the daughter of William Owen of *Bodeon*, Anglesey. After William died in 1651, the widowed Anne married Richard Kyffin of *Maenan Hall*, Llanrwst. William and Ann's daughter Jane married Coningsby Williams of *Plas Penmynydd*, Anglesey. Meanwhile at *Rhiwgoch*, Trawsfynydd, by the mid C17 they had progressively married into more important households: *Nanney*, *Corsygedol*, and *Gwydir*, via *Brynmaenllwyd*, Trawsfynydd. Robert Lloyd married Margaret daughter of Hugh Nanney of *Nannau*. Robert's widowed mother had married Owen Wynn of *Gwydir*, Llanrwst. In 1662 Ellis Lloyd (Robert's son) married Jane the daughter of Gruffydd Vaughan of *Corsygedol*.

The difficulty of ensuring the survival of the family, its fortunes and status in society must have made a very precarious path to follow, notwithstanding the high infant mortality rate; the risk of child bearing and birth came at a high price as well. Thus we see not only large families of nine or more children, but that remarrying is a constant thread. There are numerous instances of daughters being the sole heirs. With the continuous vying for power between York and Lancaster and the rise of the Tudors, being on the right side must have been a constant worry. Supporting Henry VII at Bosworth was a gamble by William ap Gruffydd of *Faenol* in 1483. Added to this is the religious turmoil of the Church in crisis. With the Dissolution came the opportunity to acquire land and wealth, but it also came with the fear of persecution and prosecution if you chose to keep your faith. Cathryn of *Berain* must have been distraught when her eldest son Thomas Salusbury was named in the Babbington plot to assassinate Queen Elizabeth. He was found guilty of treason and suffered the gruesome execution of being hanged, drawn and quartered. The fear of persecution and prosecution was followed and ran along with the choice of King or Commonwealth. The allegiance to one or the other could have dire consequences; it could and did split families apart as happened to the Nanneys at *Nannau* and the Nanneys of *Cefnddeuddwr*. The royalist Joneses of Meirionnydd must have been horrified when Col Jones of *Maesygarneidd*, about five miles SW of *Brynmaenllwyd* married Oliver Cromwell's sister. John Ellis of *Brynmaenllwyd* was being held prisoner at Poole, Dorset in 1650 for his royalist sympathies. The restoration proved no less troubling when Col Jones was named as one of the regicides.

Ac eto drwy'r cyfan gwelwn ehangu a chynnydd cyffredinol: tai newydd yn cael eu hadeiladu, gwelliannau ac estyniadau i eraill, aelwydydd a simneiau yn cael eu mabwysiadu, lloriau yn cael eu mewnosod a stafelloedd yn cael eu rhannu â phalisau. Daeth steil tŷ Eryri yn amlwg yn y tirlun. Fe ellir dysgu llawer wrth ddarllen ac astudio ein [llyfrgell o hanes tai](#), y cyfan wedi eu casglu gan wirfoddolwyr ymroddedig, yn chwilio corneli tywyll yr archifau a hen gyfrolau llychlyd. Cysylltwch yr hanesion hyn â'n [hadroddiadau adeiladu](#) a [chanlyniadau ein coed-ddyddio](#), ychwanegwch rywfaint o hanes cyffredinol a bydd gennych drysor cudd unigryw, adnodd hanesyddol heb ei fath a heb ei debyg: 88 Hanes Tŷ, 44+ Hanes Tai Eryri, 64 Adroddiad Adeiladu Pensaernïol ac 84 Adroddiad Coed-ddyddio – i gyd ar gael o'n llyfrgell gwefan. Dyma fendith i fyfyrwyr, ymchwilwyr a charedigion hanes fel y'i gilydd, a fydd yn cael pleser gydol eu bywyd i dyrchu i'r adnodd hwn.

Gall y bydd yn bosib i lunio ffeil Achyddol ar gyfer pob tŷ o bwys yng ngogledd Cymru ond gyda dim ond 6103 unigolyn, 2333 teulu a 660 cyfenw yn ogystal ag 8355 enwau amgen, hyd yn hyn prin gyffwrdd y dasg enfawr a wnaif.

Peter Masters, Caernarfonshire

GWEFAN

Mae cynllunio, dylunio a chreu gwefan sy'n anelu i fod yn llawn gwybodaeth, yn addysgiadol, yn rhyngweithiol, yn gyfeillgar ac yn hawdd ei llywio, yn llawn o dreialon a thrallodion. Mae profi'r cysylltiadau niferus yn fewnol ac yn allanol a dal i fyny â thueddiadau a datblygiadau, yn llyncu amser, ac yn rhwystredig ond eto yn werth ei wneud. Ar 1 Ionawr 2016 bu cryn newid i GDHDC pan newidwyd yr enw i 'Darganfod', Golygai hyn swm sylweddol o waith i ddiweddarw'r wefan a'i chysylltiadau amrywiol ayyb. Er mwyn gwneud y newid hwn yn nodedig ac yn amlwg, roedd yn rhaid gweithredu adolygiad cyflawn o'r modd yr ymddangosai'r safleoedd hyn. Uwchraddwyd y [dudalen Fapiau](#) yn y llyfrgell. Yn ogystal â'n mapiau ni ein hunain mae'r ddalen yn gweithredu fel porth i bedwar safle mapiau arall: **Mapiau Hanesyddol Cymru, Prosiect Mapio Degwm Cynefin, Mapiau Hanesyddol a darganfyddwr cyfeirnodau grid DU**. Mae hyn yn dod at ei gilydd i un man cyfleus yr holl safleoedd ymchwil perthnasol ac angenrheidiol ynghyd â'r offer. Credaf taw ein gwefan ni yw'r unig safle i gynnig y cyfleuster hwn a fydd yn sicr o wella'n fawr ymchwil ein haelodau (ac eraill). Gyda phob menter a symbyliad newydd, mae'r Wefan yn dal i gynyddu o ran darllenwyr ac mae'n dangos cynnydd amlwg yn y ffigyrau. Dros y flwyddyn a aeth heibio cawsom yn agos i 2000 ymweliad gyda thros 5,500 o arsylladau tudalen a'r rhain yn cynnwys nifer helaeth o ddarllenwyr rhyngwladol. Ond nid yn unig drwy'r wefan y mae gennym bresenoldeb a hefyd ddilynwyr, gan fod yr aelodau hynny sydd wedi ein cyflenwi â manylion am eu gweithgareddau, eu lluniau a'u herthyglau sydd o ddiddordeb, wedi galluogi ein blog gofnodi **28,353** arsylliad o'r 115 a anfonwyd. Mae UDA yn dal i fod ein darlennydd gorau gyda 8300 arsylliad dalen dros y blynyddoedd ac mae gennym 160 'hoff beth' ar y Weplyfr a 323 o ddilynwyr ar Trydar. Gwelwch felly, fod parhau i fwydo'r safleoedd hyn â straeon, hysbysebion ac eitemau o ddiddordeb yn bwysig ac yn werthfawr i ni.

And yet throughout we see a general expansion and rise: new houses built, improvements and extensions to others, the adoption of hearths and chimneys, floors inserted and rooms partitioned. The Snowdonia house style took prominence in the landscape. There is such a lot to be learnt from reading and studying our [library of house histories](#), all of which were compiled by dedicated volunteers scouring the dark recesses of the archives and dusty old tomes. Link these histories to our [building reports](#) and [dendrochronology results](#), add in some general history and you have a fantastic, unique treasure trove, a historical resource which is unrivalled and unparalleled: 88 House Histories, 44+ Snowdonia house histories, 64 Architectural Building Reports and 84 Dendrochronology Reports – all available from our website library. A boon to students, researchers and lovers of history alike who will have a lifetime's pleasure delving into this resource.

It might be possible to create a Genealogy file for all the major houses in north Wales but with 6103 individuals, 2333 Families and 660 surnames plus 8355 alternative names so far I have barely touched the surface.

Peter Masters, Caernarfonshire

WEBSITE

Planning, designing and creating a website that strives to be informative, educational, interactive, user-friendly and easy to navigate has its trials and tribulations. Testing the numerous links both internal and external and keeping up with the latest trends and advances is time-consuming, frustrating and rewarding in equal measure.

January 1st 2016 saw a major change to DOWHG with the name change to 'Discovering', which meant a substantial amount of work to update the website and its manifold links etc. In order to make this change noteworthy and stand out, a complete revision of the site's appearance was implemented. The [Maps page](#) in the Library was upgraded. As well as our own mappings the page acts as a portal to four other mapping sites: **Historic Maps Wales, Cynefin Tithe Mapping Project, Historic Maps** and **UK grid reference finder**. This brings together all the relevant and necessary research sites and tools into one convenient location. Our website is, I believe the only site to offer this facility and should greatly enhance our members' (and others') researches.

With new initiatives and impetus, the Website continues to increase its readership and shows a marked rise in figures. Over the past year we had just under 2000 visitors with over 5,500 page views which includes a large international readership.

But it is not just the website where we have a presence and following. Thanks to those members who have supplied details of their activities, photos and articles of interest our blog has racked up **28,353** viewings from 115 postings. The USA continues to be our best reader with 8300 page views over the years and we have 160 'likes' on Facebook and 323 followers on Twitter. So keeping these sites fed with stories, notices and items of interest is important and valuable to us.